

## **Dricksvatten – omfattas av EG-förordningar, EG-direktiv samt svensk lagstiftning**

### **Dricksvattenföreskrifterna (SLVFS 2001:30) baseras på direktiv 98/83/EG**

Direktivet är ett minimidirektiv, vilket innebär att varje medlemsstat kan ha strängare nationella regler. Däremot får inget ur direktivet utelämnas.

Direktivet är huvudsakligen hälsoinriktat. Därför är de svenska föreskrifter som rör estetiska och tekniska aspekter av dricksvatten till stor del nationella.

Enligt definitionen betraktas vatten som är avsett för dryck, till matlagning och till beredning av livsmedel som dricksvatten. Även vatten som används för vissa andra ändamål på livsmedelsproducerande företag är dricksvatten.

Vatten till disk, tvätt, personlig hygien m.m. omfattas inte av livsmedelslagstiftningen, med undantag för viss användning i livsmedelsföretag. De flesta kvalitetsaspekterna av vattnets användning för andra hushållsändamål kommer emellertid med automatik att tillgodoses av dricksvattenföreskrifterna.

### **Vad är vattenverk?**

Flera paragrafer i dricksvattenföreskrifterna och även andra regler ska tillämpas på vattenverk, t.ex. allmänna hygienkrav för livsmedelslokaler, godkännande eller registrering, beredningens utformning, beskrivning, driftsinstruktion och driftsansvarig person. Det är alltså av avgörande betydelse vilken del av en anläggning för dricksvattenförsörjning som kan anses vara vattenverk.

### **Uppfordring är vattenverk**

Det räcker med att vatten uppfordras med avsikt att användas som dricksvatten för att en anläggning ska betraktas som ett vattenverk. Det behövs alltså ingen beredning av vattnet. Det framgår vidare av paragrafen att anordningar för uppfordring ingår i vattenverket. Det kan emellertid skilja från fall till fall vad som är rimligt att räkna som anordning för uppfordring. Normalt bör intagsledning med pumpar och dylikt räknas till vattenverket.

### **Vad är hantering och tillhandahållande av dricksvatten?**

Dricksvattenföreskrifterna gäller *hantering* av dricksvatten. I definitionen av hantering ingår bland annat produktion och beredning av livsmedel, det vill säga det som äger rum i vattenverket. Även transport (distribution) av livsmedel ingår i hantering, det vill säga det som äger rum mellan vattenverket och den punkt där dricksvattnet används, t.ex. en vattenkran.

I begreppet hantering ingår även olika former av överlämnande av livsmedel. Det är alltså inte alltid nödvändigt att man tar betalt för dricksvattnet för att det ska handla om hantering i dricksvattenföreskrifternas mening. Det är inte heller nödvändigt att verksamheten sker yrkesmässigt. EG-förordningarna ska tillämpas vare sig verksamheten bedrivs med eller utan vinstsyfte.

I föreskrifterna används också begreppet *tillhandahålla*, vilket innebär att en verksamhetsutövare, t.ex. den som producerar dricksvatten, överlämnar dricksvattnet till en annan verksamhetsutövare, t.ex. den som distribuerar dricksvatten genom en distributionsanläggning fram till en förbindelsepunkt. Denne tillhandahåller i sin tur dricksvattnet vid förbindelsepunkten, t.ex. till en fastighetsägare. Fastighetsägaren tillhandahåller i sin tur dricksvattnet till hyresgäster, arbetstagare och kanske en restaurang. Restaurangen tillhandahåller sedan dricksvatten till sina gäster. Samma verksamhetsutövare kan självklart vara ansvarig för flera olika delar i kedjan av tillhandahållanden.

### **Vem ansvarar för dricksvattnet och dess kvalitet?**

Enligt livsmedelslagstiftningen är det den som *producerar* eller *tillhandahåller* ett livsmedel som är ansvarig för att livsmedlet uppfyller myndigheternas regler, inklusive kvalitetskrav. I den kedja av tillhandahållanden som beskrivs ovan växlar alltså ansvaret beroende på var i kedjan som man befinner sig. Livsmedelsföretag (företag som producerar eller tillhandahåller livsmedel) ansvarar också i sin egenskap av *användare* av dricksvatten för att reglerna uppfylls.

### **Kommersiell eller offentlig verksamhet omfattas av föreskrifterna**

Dricksvatten som tillhandahålls eller används som en del av en kommersiell eller offentlig verksamhet omfattas av föreskrifterna, oberoende av verksamhetens storlek.

För att avgöra om verksamheten är kommersiell eller offentlig kan man utgå från följande kriterier:

-den som tillhandahålls dricksvatten har en befogad anledning att anta att vattnet uppfyller kraven i föreskrifterna, och

-den som tillhandahålls dricksvatten har ingen rimlig möjlighet att påverka dricksvattnets kvalitet.

Om båda dessa kriterier är uppfyllda bör verksamheten normalt omfattas av föreskrifterna.

### **Livsmedelsföretag med egen brunn**

Livsmedelsföretag som försörjer sin verksamhet med dricksvatten från egen brunn måste leva upp till de regler i dricksvattenföreskrifterna som berör producenter av dricksvatten, till exempel kraven på säkerhetsbarriärer, beskrivning av vattenverket (brunnskonstruktionen) m.m.

Om livsmedelsföretaget i stället hämtar sitt dricksvatten i tank, dunk eller behållare från en annan producent som uppfyller dricksvattenföreskrifternas krav på producenter och tillhandahållare behöver livsmedelsföretagaren själv inte uppfylla alla dessa krav. Vattnet från den egna brunnen kan eventuellt användas till andra ändamål än som dricksvatten, vilket minskar behovet av att hämta stora mängder dricksvatten.

Det är fortfarande nödvändigt att livsmedelsföretaget uppfyller de krav på vattenförsörjning som finns i EG-förordningarna. Det innebär att ha rutiner som säkerställer att dricksvattnet uppfyller kvalitetskraven när det används, till exempel rutiner för förvaring av dricksvattnet och rengöring av behållare. Det kan också vara nödvändigt att verifiera att rutinerna är ändamålsenliga genom undersökningar av dricksvattnets kvalitet.

### **Var ska kvalitetskraven vara uppfyllda?**

Det är det dricksvatten som i praktiken används som dryck, till matlagning etc. som ska vara hälsosamt och rent. I en kedja av tillhandahållanden av dricksvatten riktar sig därför kvalitetskraven i föreskrifterna huvudsakligen mot den sista länken i kedjan. Undantag är kvalitetskraven på utgående dricksvatten och på förpackat dricksvatten.

Det ovanstående innebär att provtagningspunkterna ska ligga där kvalitetskraven ska uppfyllas. Det ställer speciella krav på provtagningsmetodiken. En felaktigt utförd provtagning kan leda till missvisande bedömning, felaktiga beslut som i sin tur kan orsaka ekonomisk och hälsomässig skada samt minskat förtroende för dricksvattenförsörjningen. Det är speciellt viktigt att provet inte förorenas vid provtagningen.

### **Vem är skyldig att kontrollera att kvalitetskraven är uppfyllda?**

Det är verksamhetsutövaren som ska utse provtagningspunkter. Punkterna ska sedan fastställas av kontrollmyndigheten. Slutligen är det verksamhetsutövaren som är skyldig att genomföra undersökningar av vattnets kvalitet. Undersökningarna består normalt av:

- provtagning (inklusive transport),
- analys
- bedömning

### **Vad bör egenkontrollen omfatta?**

Generella synpunkter om vad egenkontrollen bör omfatta finns i Livsmedelsverkets vägledning om hygien.

Förutom det som följer av reglerna och nämns i hygienvägledningen bör egenkontroll på anläggningar för dricksvattenförsörjning innehålla följande moment:

- provtagningspunkter och -frekvenser för regelbundna undersökningar
- rutiner för övriga undersökningar av dricksvattnets kvalitet

### **Föreskrivna undersökningar**

Undersökningar av dricksvatten är mer regelstyrda än för övriga livsmedel.

Verksamhetsutövarens undersökningar enligt dricksvattenföreskrifterna kan delas in i:

- regelbundna undersökningar i form av normal kontroll och utvidgad kontroll
- undersökningar som ingår i driftsinstruktionen
- undersökningar som ingår i underhåll och skötsel av distributionsanläggningen
- verksamhetsutövarens undersökningar på förekommen anledning, t.ex. för att utreda orsaken till problem

### **Provtagning vid små enkla anläggningar**

Vid små dricksvattenanläggningar med egen vattentäkt men liten eller ingen distributionsanläggning kan kvaliteten på utgående dricksvatten ibland antas vara den samma som kvaliteten hos användaren. I sådana fall finns möjlighet att utesluta provtagning på utgående dricksvatten.

### **Vilka dricksvattenanläggningar ska godkännas respektive registreras?**

Enligt hygienföreskrifterna ska verksamhet som omfattas av dricksvattenföreskrifterna godkännas eller registreras. Sådan beredning i vattenverk som utgår från ytvatten, från ytvattenpåverkat grundvatten eller från grundvatten som pH-justeras och/eller desinfekteras ska godkännas. Syftet är få till en förhandsgranskning av beredningen vid sådana vattenverk där risken för akuta hälsoproblem är som störst.

Övrig verksamhet som omfattas av dricksvattenföreskrifterna ska registreras. Exempel på sådan verksamhet är vattenverk med enkel beredning som använder opåverkat grundvatten, liksom allt tillhandahållande av dricksvatten genom en distributionsanläggning. En distributionsanläggning som försörjs med dricksvatten från ett vattenverk i en annan kommun ska registreras av kontrollmyndigheten i den kommun där distributionsanläggningen är belägen.

Producerad volym dricksvatten eller antal försörjda personer påverkar inte huruvida en anläggning ska godkännas eller registreras.

Vattenverk med tillhörande distributionsanläggning bör betraktas som samma anläggning om verksamheten bedrivs av samma verksamhetsutövare. I så fall bör anläggningen godkännas eller registreras utgående från vad som gäller för vattenverket. I så fall bör det framgå av kontrollmyndighetens beslut att distributionsanläggningen ingår i godkännandet eller registreringen.